

Presude zločincima su važne zbog sljedbenika

Prof. dr. Rasim Muratović, direktor Instituta za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava UNSA, govori o presudama za ratne zločine i genocidu

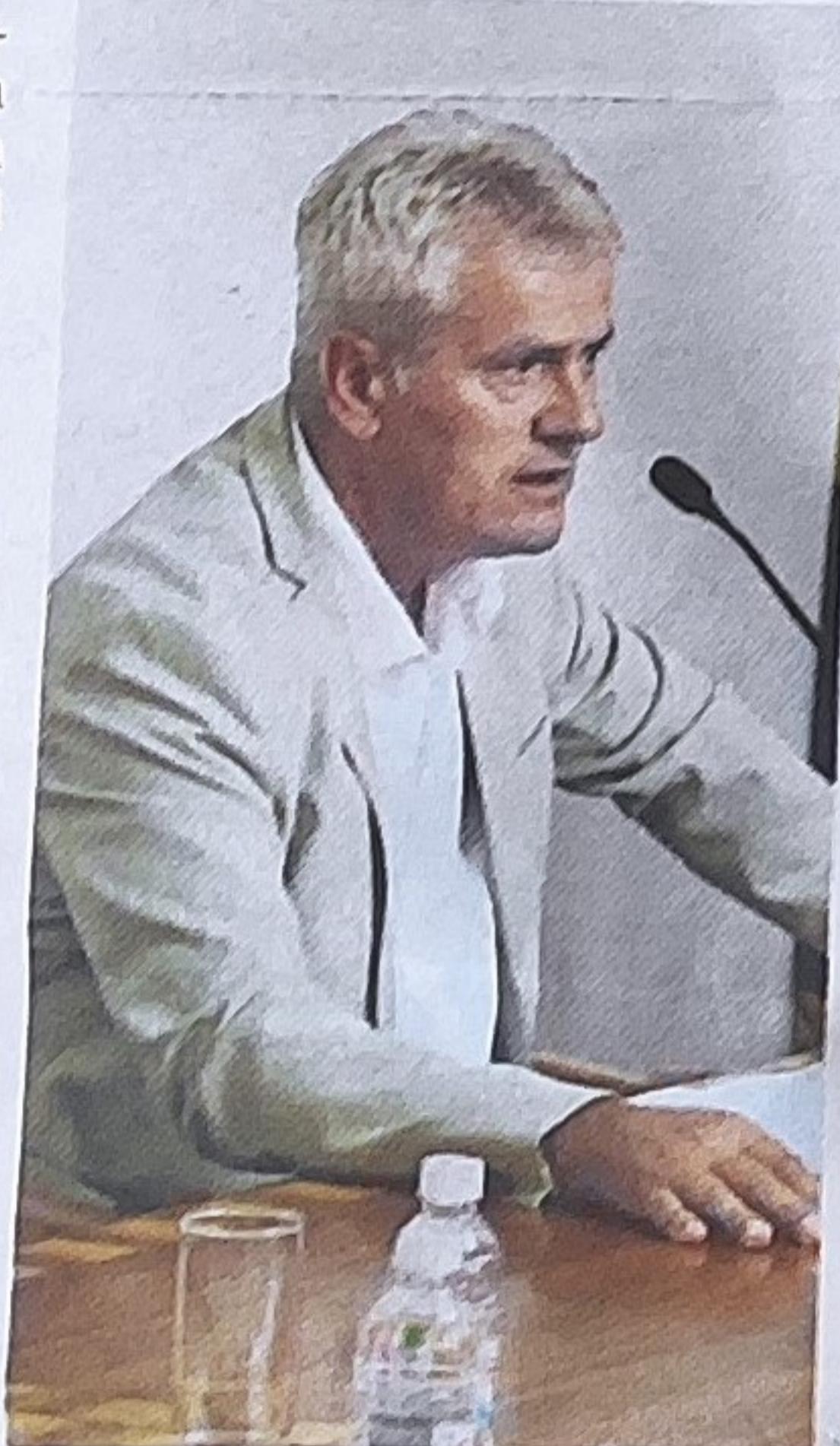
Razgovarala: MATEA JERKOVIĆ

Pretresno vijeće Međunarodnog rezidualnog mehanizma za krivične sudove izreklo je prvo stopenju presudu u predmetu tužilac protiv Jovice Stanišića i Franka Simatovića. Koliki je stvarni značaj presude?

- Služba državne bezbednosti Srbije intenzivno se bavila Bosnom i Hercegovinom, naročito krajem 80-ih i početkom 90-ih godina. Oni malo stariji sjećaju se afera Agrokomerc, Moševac, Skelani, operacije Pauk. Nezaobilazna figura u tim protuustavnim, nezakonitim i kriminalnim radnjama bio je Jovica Stanišić. Tokom 1991. Stanišić je bio zamjenik načelnika SDB-a, poznati jed jekao UDBA, u Ministarstvu unutrašnjih poslova Republike Srbije. Od 31. decembra 1991. do oktobra 1998. godine bio je načelnik SDB-a u Srbiji. Franko Simatović počeo je raditi u Drugoj upravi SDB-a u Beogradu najkasnije u decembru 1990., a 29. aprila 1992. imenovan je za zamjenika načelnika Druge uprave.

Genocid je dokazan

Što se tiče presude, moramo znati da se ovdje radi o tajnim službama. Tu je mnogo usmenih naredbi, naredbi u šiframa, naredbi koje razumiju samo pripadnici tajnih službi. Tu je malo ili nimalo pisanih dokaza, zvaničnih dokumenta. Zbog toga je tužilaštvo imalo problem da dokaže njihovu neposrednu umiješanost i da van razumne sumnje doneše presudu za pojedine tačke optužnice. Najvažnije je da je presuda osuđujuća i da potvrđuje postojanje udruženog zločinačkog poduhvata i umiješanost Srbije u činjenju zločina u BiH u periodu 1992.-1995.

Da li je ukupan rad MKSJ-a i MMKS-a donio pravdu porodicama žrtava i preživjelim i uspio dokazati stvarne namjere presuđenih ratnih zločinaca u našoj zemlji?

presudi od 26. februara 2007. godine u predmetu BiH protiv Savezne Republike Jugoslavije presudio (paragraf 276) da su radnje genocida (actus reus) počinjene nad Bošnjacima na cijeloj teritoriji BiH sve vrijeme trajanja međunarodnog oružanog sukoba (agresije). MKSJ je u predmetima protiv Radovana Karadžića, Ratka Mladića, Ljubiše Beara, Zdravka Tolimira, Brane Džinića, Aleksandra Radovanovića, Slobodana Jakovljevića, Branislava Medana, Velibora Maksimovića, Dragiša Živanovića i Milovana Matića dokazao i presudio genocid.

Šta se dešava sa postupcima pred sudovima na prostoru bivše Jugoslavije?

- Trenutno se u Tužilaštву BiH nalazi 190 lica s A liste "u radu", s tim da nije jasno šta se podrazumijeva pod ovim terminom. Prema usvojenoj Revidiranoj strategiji, Tužilaštvo je dobilo rok od 90 dana da ustroji evidencije i utvrdi status svih predmeta/lica s A liste na nivou BiH. Strategija za rad na predmetima ratnih zločina ključni je dokument koji treba predviđati sistemski pristup rješavanju predmeta ratnih zločina, što podrazumijeva osiguravanje efikasnosti pravosuda, regionalne saradnje, zaštite i podrške žrtvama i svjedocima, te djelotvornih mehanizama nadzora. Predložena Revidirana strategija iz 2018. bila je fokusirana na izmjene i dopune Državne strategije iz 2008. s ciljem "uspostavljanja efikasnijeg mehanizma raspodjele predmeta, koji bi omogućio ustupanje većeg broja manje složenih predmeta pravosuđu entiteta i Brčko distrikta". Ključni prijedlog žrtava da se u Revidiranu

Presude zločincima su važne zbog sljedbenika

Prof. dr. Muratović: Ono šta se ovdje desilo, jasno je svakom Homo sapiensu

strategiju uključi kao prioritet A lista Pravila puta Rimskog sporazuma konačno je prihvaćen, a obaveze iz ovog međunarodnog ugovora MKSJ je 2004/2005. prenio na Tužilaštvo BiH. Obaveza MKSJ/Tužilaštva MKSJ bila je da od 1996. pregleda i dostavlja mišljenje "stranama u sukobu" u odnosu na dostavljenе dokaze protiv pojedinaca o tome da li su počinili teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava. Pozitivno mišljenje (oznaka A - da postoji dovoljno dokaza po međunarodnim standardima za osnovanu sumnju da je osoba počinila teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava) dato je za krivično gonjenje 848 osoba. Na osnovu ovoga, mislim da niko ne može biti

zadovoljan radom Tužilaštva BiH i takav rad, blago rečeno, neprofesionalan je.

Svjedoci smo brojnih negatora genocida u Srebrenici i ratnih zločina počinjenih u BiH, ali i negatora presuda. Šta takav šablon ponašanja predstavlja?

- Zločin genocida državni je zločin u kojem se planira do u najstniji detalj svaki segment. U teoriji genocida naglašava se da genocid ima nekoliko etapa, a uvijek je negiranje posljednja etapa, koja je dozvoljena i apsolutno dokazana na izvršenju genocida nad Bošnjacima. Čak bih istakao da Gregory Stanton i drugi teoretičari nisu u dovoljnoj mjeri opisali etapu negiranja genocida na primjeru negiranja genocida nad Bošnjacima. Slavljenje zločina i presuđenih ratnih zločinaca, te načini i metodi vrijedanja i provođenja žrtava, samo su neki segmenti koje bih izdvojio. Smatram kako skoro 30 godina nakon izvršenja prvih zločina trebamo prestati

davati na važnosti negatorima genocida, prestati uvjeravati one koji slijede put zločinačkih ideologija da to nije ispravno. To čine s razlogom i potpuno su svjesni šta se desilo. Mi se moramo okrenuti sebi i nastaviti, snažnije nego ikad, kreirati naučni narativ naslanjajući se na sudske presude, dokaze iz njih, kao i empirijske izvore saznanja. Doći će vrijeme kada će nove generacije morati sjesti za stol, pretresati stavove koristeći historijske izvore, a tada će nauka pobijediti, jer su samo nauka i naučna istraživanja garant utvrđivanja istine.

Da li će ikada svi oni koji su počinili neki od ratnih zločina zaista biti procesuirani i kažnjeni i da li će društvo biti spremno osuditi sve odgovorne?

- Krivnja je individualna, odgovornost je kolektivna, a razlikovanja dva pojma donosi ozdravljenje te uporno stjecanje povjerenja. Želim podsjetiti na Karl Jaspersova četiri pojma krivnje. To su kriminalna krivnja, zločini su objektivno dokazivi;

politička krivnja, odnosi se na djela države; moralna krivnja, gdje je glavna instanca vlastita savjest; te metafizička krivnja, gdje je instanca Bog. Za svaku postoji posljedica: za prvu stiže kazna, za drugu postoji odgovornost, dok za treću dolazi pokora i obnova, a za četvrtu preobrazba ljudske samosvijesti pred Bogom. Izricanje presude svakom ratnom zločinu trenutak je istine i konkretni primjer suočavanja s prošlošću. Privodenje pravdi ratnih zločinaca važno je za one koji su bili na strani dobra i koji nisu više među živima, ali i za one žive koji su doživjeli maltretiranje, terorisanje, protjerivanje, silovanje, ranjavanje, ubijanja i ponižavanja. Pravična presuda je, za one prve, metafizička pravda, a za one druge moralna satisfakcija i trajno sjećanje.

Novi početak

Međutim, privodenje pravdi ratnih zločinaca važno je naročito zbog onih koji istražavaju na ideološkoj kamuflaži stvarnosti i gruboj demontaži povijesne istine. Izricanje presuda svakom ratnom zločincu najvažnije je zbog nemalog broja sljedbenika njegove teorije i prakse, kao i hiljada mlađih kojima su ratni zločinci, realizatori zločina najvećeg ranga, genocida, uzori. Jaspers smatra da nikako poricanje vlastitih zločina, bijeg u "ponosnu šutnju" ne mogu pomoci ozdravljenju naroda koji se našao u slijepoj ulici, nego da iskreno razgovaranje, razlikovanje krivnje i odgovornosti donosi ozdravljenje. Onaj ko priznaje svoju krivnju i razlikuje svoju od tude krivnje i odgovornosti, postaje istinski zrełom osobom. Sve su to dugotrajni i kompleksni procesi, ali ne treba odustajati. To je zadaća svakog ljudskog blica. Da misli, razmišlja i radi kako najbolje zna za dobrobit čovječanstva. To je politički etos kao princip državnog opstanka. Projekt uništenja BiH nikada neće biti adaptiran. Naše teško ekonomsko i političko i moralno stanje izuzetno je prilika za novi početak. Održat ćemo se samo ako nam istina bude ideal i ako nam život bude usmjerен na stjecanje znanja, smislenosti i ljepote.

Genocid nad Bošnjacima utemeljen je kao naučna, pravna i historijska činjenica